

Prosjektbeskrivelse

Identifisering og registrering av samiske bygninger

Ájvovárgeaidnu 50
N-9730 Karasjok/Kárášjohka
Telefon +47 78 47 40 00
Telefaks +47 78 47 40 90
samediggi@samediggi.no
www.samediggi.no

INNHOLDSFORTEGNELSE:

BAKGRUNN OG FORMÅL	4
1.1 BAKGRUNN	4
1.2 FORMÅL	4
1.3 PROSJEKTEIER	4
2 PROSJEKTETS OMFANG	5
2.1 BESKRIVELSE AV PROSJEKTETS OMFANG	5
2.2 RAMMEBETINGELSER	5
2.3 GRENSESNIITT	6
2.4 AVGRENSNINGER	6
3 MÅL OG RESULTATKRAV	7
3.1 EFFEKTMÅL	7
3.2 RESULTATMÅL	7
4 PROSJEKTORGANISERING	8
4.1 ROLLER OG ANSVAR	8
4.2 BEMANNINGSPLAN	8
4.3 INFO PLAN	8
5 PLANER	9
5.1 HOVEDAKTIVITETER/ARBEIDSPROSESSEN	9
5.1.1 Forarbeid og planlegging	9
5.1.2 Utvelgelse av befaringsområder	10
5.1.3 Orientering om prosjektet til grunneiere/informasjonsmøte	10
5.1.4 Befaringer	10
5.1.5 Mellom evaluering av befaringssesongen	11
5.1.6 Prosjektbasen inn i Askeladden / Samling av data / Fotoarkiv	11
5.1.7 Identifiserings kriterier	12
5.1.8 Samisk språk i Askeladden	12
5.1.9 Automatisk fredet bygninger – orientering av eier	12
5.1.10 Evaluering av feltarbeidet	12
5.1.11 Avslutning av prosjektet/Rapport	13
5.1.12 Tinglysing av de automatisk fredete kulturminner	13
5.2 TIDSPLAN	14
6 USIKKERHET	16
6.1 VIKTIGE UTFORDRINGER	16
6.2 RISIKO SOM KAN FORSINKE ELLER FORHINDRE GJENNOMFØRING	17
6.3 ULIKE TILTAK FOR Å REDUSERE RISIKO	18
7 BUDSJETT	19

DOKUMENTINFORMASJON

Endringslogg

Versj.	Dato	Endringsbeskrivelse	Produsent
001	09.09.2011	før arbeidsmøte med Riksantikvaren	Sametinget v. Mia De Coninck
002	19.10.2011	Retting etter arbeidsmøte	Sametinget v. Mia De Coninck
003	21.11.2011	Retting etter møte og innspill på e-post 31.10.2011	Sametinget v. Mia De Coninck

Referanser

- 1 Sametinget - Vern og forvaltning av samiske bygninger august 2003
- 2 NIKU rapport 40, september 2010
- 3 NIKU rapport 43, februar 2011
- 4 NIKU rapport 48, september 2011
- 5 advokatfirmaet Arntzen de Besche: fredningsmodeller for samiske kulturminner, juli 2011
- 6 Friis' etnografiske kart, fra 1861
St.meld. nr. 16 11 - Leve med kulturminner
- 7 Kulturminner i kommunen: Håndbok for lokal registrering, Juni 2011
Riksantikvaren side
- 8 Dokument nr. 3:9 Riksrevisjonens undersøkning av korleis (2008–2009)
Miljøverndepartementet ivaretek sitt nasjonale ansvar for freda og verneverdige bygningar

Vedlegg

BAKGRUNN OG FORMÅL

1.1 Bakgrunn

Det samiske bygningsvernet har store problemer med at de samiske bygningene ikke er registrert. Antallet automatisk fredete samiske bygninger (dvs. eldre enn 100 år) i den nasjonale kulturminnedatabasen Askeladden er underrepresentert. Når bygningene ikke er registrert og alderen, antallet og tilstanden er ukjent, er det nærmest umulig å følge opp arbeidet. Dette er også påpekt av Riksrevisjonen i deres forvaltningsrevisjon av bygningsvernet. (dok 3:9 2008-2009).

I mars 2010 var det bare 18 bygninger som var registrert i Askeladden med Sametinget som ansvarlig etat. Disse lå i Nord-Trøndelag, Nordland og Troms; ingen i Finnmark (NIKU rapport 48:8). I oktober 2011 er situasjonen noe forbedret, med 60 bygninger registrert etter verneparagraf 4.2 (egen rapport Askeladden oktober 2011). Dette viser med stor tydelighet at automatisk fredete samiske bygninger er underrepresentert i Askeladden og nødvendigheten av å oppdatere Askeladden med hensyn til automatisk fredete samiske bygninger. Dette innebærer videre at automatisk fredete samiske bygninger ikke forvaltes i henhold til kulturminnelovens bestemmelser og følgelig heller ikke har den beskyttelsen som fredningsstatusen tilsier.

I forkant av prosjektet ble det anslått at det kunne være ca 1800 fredete samiske bygninger i Norge, med ca 800 som i løpet av 20 år ville passere 100 års alder. Det er ikke regnet inn tapet av bygninger i disse anslagene. (Sametinget 2003:70).

Gjennom dette prosjektet ønsker man å få registrert flest mulig samiske bygninger som er automatisk fredet i hele Norge, samtidig som man også registrerer samiske bygninger som i den nærmeste framtid vil passere 100 års grensen. Prosjektet vil kunne sette fokus på det å sikre verdier og å hindre forfall. Det årlige tapet av automatisk fredete samisk bygninger som følge av at de fjernes, ødelegges eller forfaller, vil også kunne minimaliseres gjennom prosjektet.

Dette prosjektarbeidet inngår som en del av *Kunnskapsløftet*. Kunnskapsløftet for kulturminneforvaltningen er Riksantikvarens samlende grep for å imøtekomme hovedpunktene i riksrevisjonens rapport. Gjennom satsingen blir det utviklet et forvaltnings- og saksbehandlingssystem for framtiden, der digitale verktøy brukes til å standardisere og forenkle arbeidsprosesser på tvers av forvaltningsnivåene.

1.2 Formål

Sametinget ønsker med dette prosjektet at de samiske bygninger blir identifisert og registrert i Askeladden. Dette arbeidet var også omtalt i Sametingets forvaltningsplan (Sametinget 2003:75).

En identifisering og registrering av en samisk bygning vil kunne få to viktige følger, nemlig at bygningen skal forvaltes av Sametinget og at den skal regnes som automatisk fredet ved 100 års alder.

1.3 Prosjekteier

Sametinget er eier av prosjektet.

Prosjektet er finansiert av Riksantikvaren gjennom *Kunnskapsløftet*.

Prosjektet er underlagt Sametingets administrasjon i Rettighets-, nærings- og kulturvernavdelingen og vil ha nær kontakt med kulturvernteamet.

2 PROSJEKTETS OMFANG

2.1 Beskrivelse av prosjektets omfang

Alle stående samiske byggverk som er 100 år eller eldre skal omfattes av registreringsarbeidet. I tillegg skal også alle bygninger som vil være 100 år eller eldre i 2025 registreres. Bygninger bygd mellom 1925 og 1945 skal katalogiseres i de 48 Friis kommunene og når en slik liste foreligger vil det kunne bli foretatt en ny vurdering i samarbeid med RA før de eventuelt befares. Alle bygninger skal tilstandsregistreres, noen også med kostnadsoverslag for istandsetning til vanlig vedlikeholds nivå.

Per i dag kan vi anslå at det kan være ca 1800 bygninger som er automatisk fredet og at ca 800 for de neste 20 år vil være gjenstand for identifisering og registrering i Askeladden. Det må understrekes at disse tallene bygger på anslag. Det er ikke regnet inn tapet av bygninger i disse anslagene. Antallet uregistrerte fredete samiske hus vil også øke etter som årene går. Dette tallet er en stor utfordring for det samiske bygningsvernet. Mange av bygningene er i dårlig stand og har dessuten en usikker bruks- og vedlikeholdssituasjon i og med at mange av dem ligger i fraflyttingsområder.

I henhold til Kulturminnelovens § 4 andre ledd: *'Alle samiske kulturminner som er eldre enn 100 år er automatisk fredet'*, ble den 100 års grensen noe utvidet i prosjektet fra 1911 til 1925. Dette for å unngå å måtte lage nye prosjekter hvert 10.år. En tidsavgrensning fra 1925 fram til 1945 er basert på at SEFRAK registreringene i Finnmark og Troms ble gjort av alle bygg bygd før 1945. Disse ble også kvartalsvis inndelt, derav også muligheten om å vurdere alle bygninger som er tidsbestemt til 2.kvartal før de befares.

Kulturminnelovens 100-årsgrense er en flytende grense. Rundt dette er det satt i gang en egen prosess. Bakgrunnen for den flytende grensen og det omfattende vernet av samisk kulturarv var blant annet mangelen på skriftlige kilder til samisk historie og fortid. Samisk historie og kulturarv ble ansett for å være sårbar og underrepresentert og heller ikke i dag har vi full oversikt over antall samiske kulturminner og især bygninger.

MD og RA ser for seg at bevegelig grense skal ut. NIKU har søkt om midler innenfor FOU-prosjekter og har utarbeidet to rapporter omkring dette. 100-årsgrensen for automatisk fredete samiske kulturminner: Status og scenarier, (NIKU rapport 40, september 2010), og 100-årsgrensen for automatisk fredete samiske kulturminner: Casestudier og mulige modeller (NIKU rapport 43, februar 2011). MD har også engasjert jurister til å vurdere alle fredningsalternativer som er nedfelt i kulturminneloven per i dag, herunder 100-års regelen for samiske kulturminner ved advokatfirmaet Arntzen de Besche om fredningsmodeller for samiske kulturminner, rapport juli 2011.

Ved eventuell konklusjon i forbindelse med den flytende aldergrense vil prosjektet måtte forholde seg til dette.

Kulturminneloven gjelder for hele landet, men registreringsområdet for prosjektet bør ta utgangspunktet i et mer avgrenset område. En må i all fall ta for seg: Finnmark, Troms, Nordland og Nord-Trøndelag fylke, samt kommunene Osen, Roan, Åfjord, Bjugn, Rissa, Selbu, Meldal, Rennebu, Oppdal, Midtre Gauldal, Tydal, Holtålen og Røros i Sør-Trøndelag fylke, Engerdal og Rendalen, Os, Tolga, Tynset og Follidal kommuner i Hedmark fylke, og Surnadal og Rindal kommuner i Møre og Romsdal.

2.2 Rammebetingelser

Sametinget har i sin forvaltningsplan utarbeidet prinsipielle kriterier som forvaltningen kan nytte som ramme for vurdering av samisk kulturell tilknytning til et byggverk. (Sametinget 2003:32)

Sametinget har anvendt denne drøftinga i sin forvaltning av bygninger siden 2003. Framgangsmåte har fungert bra, og bare helt unntaksvis har det blitt strid om Sametingets konklusjoner. Prosjektet vil også bruke denne framgangsmåten for identifisering av samiske bygninger som skal registreres.

De 5 hovedkriteriene er:

- Historisk og kulturell sammenheng,
- Funksjonen til kulturminnet,
- Miljømessig sammenheng,
- Byggeskikk,
- Lokale oppfatninger.

Kulturminneloven gir Sametinget rett til å registrere kulturminner som samiske.

En viktig del av prosjektet må være å gjøre forundersøkelser for slik å komme fram til de områdene der samiske hus kan finnes, de områdene som er definert som samisk / har vært brukt av samer. Se også punkt 5.1.1. orientering om prosjektet.

2.3 Grensesnitt

Identifiseringen og registreringen vil kreve et omfattende studium av tilgjengelige kilder, kombinert med intervjuer og feltstudier.

En av kildene er SEFRAK (Sekretariatet For Registrering Av faste Kulturminner). Det er et landsomfattende register over eldre bygninger og representerer derfor et stort potensial som kilde til opplysninger om automatisk fredete samiske bygninger. Bygningene i SEFRAK er aldersbestemt, men ikke knyttet til etn isitet. Mangelen på etnisk tilknytning er en utfordring for anvendelsen av dette registeret innen samisk kulturminneforvaltning. Denne kilden kan utvide sin anvendelighet gjennom bruk av Friis' etnografiske kart fra 1861. Se også NIKU rapport 48, september 2011.

Gjennomføring av feltarbeid vil være avhengig av at flere kan være ute i felt, for å kunne befare og tilstandsvurdere alle samisk bygninger, videre vil også tolketjeneste være nødvendig for intervjuer og oversettelser.

Prosjektet er videre avhengig av ny versjon til Askeladden og muligheter for å bruke samisk språk i registreringene, noe som også er en del av *Kunnskapsløftet*. Ny Askeladden versjon er klar januar 2012.

2.4 Avgrensninger

Prosjektet vil ikke ta for seg samiske kirker og kapeller der disse blir omfattet av egne kirkeregistreringer. Derimot vil det bli vurdert muligheter for å registrere skoler og internater i samiske områder.

Bygninger i museal eie vil også være med i registreringen, slik at også disse kan legges inn i Askeladden. Men det vil ikke være behov for å foreta en tilstandsvurdering av disse.

3 MÅL OG RESULTATKRAV

Hovedmålet er at ved registrering av de automatisk fredete samiske bygninger i Askeladden vil disse kunne forvaltes i henhold til kulturminnelovens bestemmelser og følgelig ha den beskyttelsen som fredningsstatusen tilsier. Dette er ikke mulig når bygningene ikke er registrert og alderen, antallet og tilstanden er ukjent. Per i dag har det samiske bygningsvernet store problemer med å følge opp arbeidet om vern og fredning av disse bygninger på grunn av manglende registrering.

Et viktig delmål vil også være bevisstgjøring av lokalsamfunn og eiere av samiske kulturminner / byggverk, samt å synliggjøre samisk kultur og identitet lokalt. I forbindelse med feltarbeidet må det tas kontakt med eiere av gårder. Etter befaringen vil historiene rundt de samiske bygninger kunne fortelles. Den samiske kulturen og identiteten kan styrkes gjennom prosjektet, spesielt i de områder der den samiske kulturen ikke er så synlig. Den beste reklame for bygningsvern er en positiv eier.

Et annet delmål er at tilskuddsmidler til bygningsvern, samtidig som kunnskapen om samiske bygninger vil kunne øke.

Registrering vil også inneholde en tilstandsvurdering som skal basere seg på NS 3423 med et kostnadsoverslag. SD har funnet lite erfaring fra arbeid med tilstandsrapport med kostnadsoverslag hos fylkeskommunene.

Tilstandsregistrering vil gi en grovt samlet oversikt over kostnadene for strakstiltak og nødvendige utbedringer for alle samiske bygninger. Dette vil lette arbeidet med bevilgninger for slike tiltak. Det vil antakelig også bli nødvendig å komme fram til en "tilstandsvurdering light", som er god nok til å kunne si noe om tilstand og ressursbehov framover, men som ikke utgjør en full tilstandsvurdering på registreringsstadiet. Bygninger som allerede er registrert i Askeladden, men hvor det mangler tilstandsvurdering skal likevel befares med hensyn til tilstandsvurdering. De bygninger som er i museal eie skal ikke tilstandsvurderes.

3.1 Effektmål

- Prosjektet vil kunne gjøre samiske bygninger mer synlig i de forskjellige områder i Norge.
- Prosjektet vil kunne sette i gang en dialog om bruk og vedlikehold med eiere av disse bygninger.
- Prosjektet vil gjøre folk mer bevisst på verdiene disse bygninger har hatt og vil kunne ha i framtiden.
- Prosjektet vil gi økt kompetanse om samisk bygningsvern.

3.2 Resultatmål

- Prosjektet vil gi en bedre forvaltningsoversikt og en lettere saksbehandling innenfor samisk bygningsvern.
- Tilstandsvurdering av automatisk fredete bygninger vil gi en grov oversikt over istandsetningskostnader for alle samiske bygninger. Dette vil bestemme om Sametinget får penger til vedlikeholdsprosjekter. De beløpene vil være grunnlag for det politiske arbeid for å få midler til restaurering. Dette vil da på sin side gi muligheter for eiere av bygningen om å søke økonomisk tilskudd for istandsetting.
- Fredete og fredningsverdige kulturminner og kulturmiljøer, også samiske bygninger, skal kunne være sikret og kanskje ha ordinært vedlikeholdsnivå innen 2020. Dette er regjeringens eget mål for de fredete bygningene i landet (St.m 16: Å leve med kulturminner:16).

4 PROSJEKTORGANISERING

4.1 Roller og ansvar

Prosjektet planlegges over 3 til 4 år. Tidsperioden må evalueres etter første feltsesong.

I vinterperioden vurderes to personer som nødvendig for å kunne gjennomføre forarbeid og innlegging av registreringsmaterialet i Askeladden. Men for å befare ca 2600 bygninger som ligger spredt over hele Norge vil dette være alt for lite. I feltsesongen må det kjøpes ekstra tjenester til prosjektet, som til befaringer, tilstandsvurderinger og intervjuer.

Arbeidet må ledes av en prosjektleder som har en medarbeider til sin rådighet. Prosjektleder har ansvar for prosjektbeskrivelse og fordeling av oppgaver og økonomioppfølging. Videre er prosjektleder ansvarlig for hovedparten av brevveksling. All brevveksling legges inn i Websak saksnummer 11/4470.

4.2 Bemanningsplan

Prosjektleder

Prosjektmedarbeider

Antall prosjektmedarbeidere må utvides noe i perioder for hjelp til tilstandsregistrering / feltarbeid / tolketjeneste. Innleie av lokalefolk eller fagfolk planlegges i en kortere eller lengre periode fra juli til midten av oktober. Det regnes med at det trenges ca 9 måneder i tillegg til de 11 måneder for prosjektansatte for å befare de ca 600 bygninger per sesong.

Også interne tekniske tjenester i Sametinget sånn som språkkyndige skal kunne benyttes i prosjektet.

4.3 Info plan

Det lages en egen plan for informasjonsstrategi, som også skal inneholde standardbrev og presentasjoner.

Dette vil også kunne øke oppmerksomheten mot samiske hus.

5 PLANER

5.1 Hovedaktiviteter/Arbeidsprosessen

5.1.1 Forarbeid og planlegging

For å finne fram til områder hvor samiske bygninger kan finnes og hvor feltarbeidet bør planlegges.

Innhente av info fra samarbeidspartnere og informanter

Viktig at så mange som mulig er orientert om prosjektet slik at man lettere kan innhente kunnskap om områder hvor det finnes samiske bygninger.

Orientering og forespørsel om hjelp fra lokale kontorer til Sametinget / fylkeskommunene / musea / samiske kulturorganisasjoner / Reinbeitedistriktene / FeFo / Statskog / SNO / NIKU ved mail og brev. Intervju informantene i de forskjellige områder, hjelp til lokal vurdering/kunnskap og detektivarbeid. Kontakte historielag.

Kildestudier – bygdebøker, folketellinger og annet.

Innhente støtte og lokal engasjement fra politikere

Politikere i Sametinget må også involveres.

Plenum og komité samlinger – seminar som er fagbasert – involverer politisk ledelse for de områdene som skal befares i feltsesongen.

Se også egen infoplan om informasjonsstrategi - Legge ut om prosjektet på Sametingets nettside.

Innhenting av data fra tidligere befaringer

Sametinget har gitt tilskudd til restaurering, også disse bygninger skal befares, disse sakene ligger på disk O; fondet og feltrapporter / befaringsrapporter fått fra Randi Sjølie.

Innhenting av data fra diverse registreringer.

Innhenting av data fra diverse registreringer;

- ✓ Saemien Sijte - Sørsamisk kulturminnebase. Registrert i årene 1985 til 1989. I dette registreringsmaterialet er et flertall av samiske byggverk, herunder også hus fra nyere tid.
- ✓ Interreg-prosjektet Saemieh Saepmesne – I det samiska rummet
- ✓ Sijti Jarnge i Hattfjelldal, har gjennomført kurs og registreringer
- ✓ Prosjektet Kulturminne i kommunen - Snåsa kommune, flere ? (Even Gaustad RA)
- ✓ Gamle hus da og nå registreringer (Anke Loska RA) Bakgrunn og befaringsnotater for Kautokeino, Tromsø og Snåsa.
- ✓ Árrans bygningsvernprosjekt mars 2009.
- ✓ Jordbrukets kulturlandskapsprosjekter - Hemnes kommune 10/6173 (Ragnhild Hoel RA)
- ✓ Hva med å benytte registreringer ifm innføring av eiendomskatt i noen av kommunene (Bodø)
- ✓ SLF – Tilskuddssaker.
- ✓ Statens kulturhistoriske bygninger.

Innhenting av data fra Friis kartet.

Viser til NIKU rapport 48, Fra SEFRAK til Askeladden Friis' etnografiske kart og identifisering av automatisk fredete samiske bygninger. Denne viser muligheten en slik sammenligning har for Skånland kommune. (NIKU, rapport 48, 2011)

Kartsammenligning mellom SEFRAK og Friis' kart for de andre 47 kommuner vil være en viktig kilde til å finne fram til samiske bygninger i Finnmark og Troms. RA avtaler med NIKU for bestilling av dette prosjektet. Dette bør være ferdig mars 2012.

SEFRAK Data om samiske bygninger i disse kommuner som fyller kriteriet iht Friis kartet skal importeres rett inn i Askeladden. Disse skal lagres inn i et eget prosjektområde inn i registreringsbasen

Askeladden som kalles for 'registrering samiske bygninger'. Bygningene får da allerede tildelt en Askeladden Ident. Det meste av SEFRAK info blir med over ved en slik import med unntak av diverse merknader.

Innhenting av data fra Askeladden.

Skrive ut forskjellige rapporter fra Askeladden, (jfr NIKU rapport 40:V)

Inn i Askeladden opprettes det en prosjektbase 'registrering av samiske bygninger', slik at man kan finne samiske bygninger på en og samme plass.

Innhenting av data fra SEFRAK.

Mottatt flere rapporter fra SEFRAK. Det framgår ikke av disse registrene om de bygninger er samiske. Derfor skal alle Sefrak registreringer vurderes kildekritisk med tanke på etnisitet / årstall / funksjon. Det skal innhentes tilgang til de digitale skjemaene for å se bildene. Bygninger som i SEFRAK står registrert som revet/brent antas å være tapt, og det gjøres ingen registrering av disse.

5.1.2 Utvelgelse av befaringsområder

Før feltarbeidet kan starte må data fra inforunden (se punkt 5.1.1) samles i **prosjektområdet 'registrering av samiske bygninger' innenfor Askeladden**, hvor alle objektene får en Askeladden ID, selv om ikke alle data på disse er samlet inn. Gjennom kartet i Askeladden eller Arc Gis vil disse kunne synliggjøre **hvor man skal gjennomføre befaringene**. Siden registreringsområdet er langstrakt skal vi konsentrere oss om utvalgte områder i starten og områder hvor man får raskt et større antall bygninger som er ferdig befart inn i Askeladden. Det skal videre gjøres en grovsortering av mulig samiske områder og en rasjonalisering av antall bygninger. Se også import av SEFRAK registreringer som fyller kriteriet iht Friiskartet rett inn i Askeladden.

5.1.3 Orientering om prosjektet til grunneiere/informasjonsmøte

Her er det viktig å ha bra kommunikasjon med eier, melde fra om arbeidsstart og ha en konsentrert drift som gir synlig resultat for eiere.

Infoplan, se punkt 4.3, skal inneholde hvordan informasjon til eiere av samiske bygninger skal formidles. Følgende elementer er viktig å ha med; god dialog med eiere – skape engasjement – orientering om klagerett – bevisstgjøre lokalsamfunn – synliggjøre samisk kultur og identitet lokalt. Alt med mottoet: 'Den beste reklame for bygningsvern er en positiv eier'.

Det skal sendes ut **et informasjonsbrev til grunneier** på våren hvor hensikten med prosjektet belyses. Det inviteres til et **informasjonsmøte** evt. også med politisk deltagelse og det informeres om at bygget skal **befares**. Det meldes også om at huset skal registreres i Askeladden og vil bli **automatisk fredet** hvis det er eldre enn 100år.

5.1.4 Befaringer

Befaringene må planlegges og organiseres grundig i forkant, det er viktig med metodemessig forarbeid.

Bygningene vil måte befares av prosjektets ansatte som vil legge vekt både på det historiske, det bygningstekniske og tilstandsvurderingen. Bygninger som har vært befart tidligere av sametingets ansatte, må også befares, dette for å registrere tilstanden.

Lokalbefolkning, tømrere, takstmenn og annet innleid fagfolk skal også brukes til befaring, intervjuer og tilstandsregistrering. Her skal Sametingets feltarbeidsavtale brukes. Det vil være nødvendig med skolering av prosjektdeltagerne, for å sikre best mulig kvalitet på innsamlingen og samstemthet i de faglige vurderingene innenfor registreringen.

Ved befaring skal det samles inn alle opplysninger om bygningene med basis i 'rubrikkene' i Askeladden. Dette gjelder først og fremst historie og tradisjon, dernest beskrivelse av kulturminne og miljø, alder, tilstand og tilstandsanalyse, bygningsdetaljer, grunnplansmål og fotodokumentasjon.

Per i dag finnes det ikke digitale skjemaer fra Askeladden, bare maler som kan fylles ut for hånd, som må legges inn i Askeladden etterpå. Sametinget ønsker å ha en digital mal til dette for å unngå dobbelt arbeid. Det finnes heller ikke samisk språklig versjon, denne vil kunne lages av Sametinget som en del av prosjektet når den digitale malen foreligger.

Nødvendig utstyr må være på plass sånn som kart med markering av objektene som skal befares, Askeladden skjema, notatmappe, foto, video, kompass, målbånd, avstandmåler, GPS, diktafon, for å kunne gjennomføre befaringsene.

Hovedmålene for befaringsene er;

- **Lokalisering.** GPS lokalisering.
- **Datering.** Gjennom intervju, historiske kilder og eventuelt med dendrokronologiske prøver.
- **Bygningsmessig beskrivelse** av størrelse og materialbruk.
- **Tilstandsregistrering**, innbefatter tilstandsbeskrivelse, vurdering og anbefalte tiltak. Det skal oppgis ca. kronebeløp for istandsetning av bygninger. Tilstandsregistrering skal basere seg på NS 3423. Krav til kvalifikasjoner på personell vil avhenge av bygningstype og kompleksitet på bygningen som skal analyseres. Det vil antakelig også bli nødvendig å komme fram til en "tilstandsvurdering light", som er god nok til å kunne si noe om tilstand og ressursbehov framover, men som ikke utgjør en full tilstandsvurdering allerede på registreringsstadiet.
- **Historikk/Tradisjon** gjennom kilder og intervjuer. Et viktig element i identifisering av samiske byggverk er kulturell og historisk tilknytning. Viktig for tilknytningen av bygningene er konteksten bygningen den står i. Det betyr at konteksten må med i en registrering av samiske byggverk. Her bør man også være forberedt på å bli møtt med uenighet fra eier. Se infoplan punkt 4.3. PDA er u hensiktsmessig å bruke for nedtegning av historie, i stedet foreslås diktafon.
- **Bilder.** Oversiktsbilder og detaljbilder.

Beskrivelse på gjennomføring av registreringsarbeidet finnes i dokumentet;

'Kulturminner i kommunen: Håndbok for lokal registrering, Riksantikvaren side 16-24'

<http://www.riksantikvaren.no/?module=Articles;action=Article.publicShow;ID=112807>

5.1.5 Mellom evaluering av befarings sesongen

Det legges opp til en mellom evaluering sammen med RA / MD hvor utfordringene som prosjektet har møtt under befaringsene skal være tema. Dette bør legges til juni eller september 2012.

5.1.6 Prosjektbasen inn i Askeladden / Samling av data / Fotoarkiv

Det bør innarbeides rutiner for å lagre og systematisere foto og innføre data etter endt arbeidsdag i felt. På denne måten kan man, med registreringen friskt i minne, gjennomgå dagens arbeid og kontrollere at registreringene er riktig utført, innført og systematisert og om alle opplysninger er innhentet. Alle befarte bygninger legges inn i Askeladden, innenfor prosjektbasen 'registrering av samiske bygninger', slik at man kan finne samiske bygninger på en og samme plass.

De innsamlede data vil være arkivmateriale som må arkiveres på riktig måte. Det opprettes en arkivbase for fotomaterialet og befaringsnotater. Disse data må også være tilgjengelig for framtiden ved vurderinger av tilskuddsaker der ikke alle data skal inn i Askeladden.

Det blir lansert et nytt Askeladden ved nyttår og det kan bli mye nytt som kan påvirke hvordan vi vil ordne innlasting i Askeladden osv.

Sametinget må skaffe en egen database til bildearkivering, de andre data bør kunne legges inn i Askeladden eller i en egen base. Dette er under vurdering og det hentes erfaringer fra lignende arkiveringer. Sametinget må også bestemme seg for en arkivnøkkel. En god mulighet vil være Askeladden ID eller kommunenummer med gårds- og bruksnummer.

5.1.7 Identifiserings kriterier

Alle innsamlede data skal så vurderes iht de identifiseringskriterier

- Historisk og kulturell tilknytning
- Funksjon
- Miljømessig sammenheng
- Byggeskikk
- Eier/ lokalsamfunn – lokale oppfatninger

I de fleste tilfellene vil det være enkelt å avgjøre om et byggverk er samisk. Hvis huset ligger i et samisk flertallsområde og er knyttet til samisk kultur og historie, vil det være greit å konkludere med at det er et samisk byggverk. For de mer innfløkte eller omstridte tilfellene vil det være nødvendig å bruke kriteriene. Dette krever at man gjør studier av skriftlige og/eller muntlige kilder knyttet til den aktuelle bygningen, for å få materiale til drøftingen. En slik kriteriebasert drøfting vil være fleksibel, og en konklusjon vil kunne imøtegås av andre som kan ha et annet syn på de framlagte drøftingene.

Disse vurderingene bør også gjøres før befaringen, men under befaringen/intervjuer kan det komme frem ting som tilsier at bygget ikke er et samisk bygg likevel eller motsatt.

5.1.8 Samisk språk i Askeladden

Bygningsbetegnelse og teksten generelt skal legges inn på samisk eller oversettes til samisk. Dette vil måtte gjøres av språkavdeling på Sametinget.

Internt føringsreglement til Sametinget skal brukes.

Samiske artslister for kulturminnetyper skal føres rett slik at man unngår feil i søk etter kulturminner i etterkant.

Det nye Askeladden vil også vise mulige nye løsninger for samisk registrering.

5.1.9 Automatisk fredet bygninger – orientering av eier

Samiske bygninger som er eldre enn 100 år avkrysses med automatisk fredning etter Kulturminnelovens § 4.2 inn i Askeladden.

Før dette kan gjøres forutsettes det at eier, i etterkant av befaringen, får et spesielt varsel om konklusjonen rundt bygningen, og hvorfor det er en samisk bygning. Samtidig som eier varsles om at bygget er automatisk fredet og orienteres om muligheten til å påklage dette enkeltvedtak jf Kulturminnelovens § 4 sjette ledd.

Først når det har gått 3 uker fra brevet ble mottatt av eier vil bygget kunne registreres som automatisk fredet. I de tilfellene Sametinget mottar en klage vil dette måtte behandles som en egen sak utenfor registreringsprosjektet.

De samiske bygninger som ikke har oppnådd 100års alderen og dermed ikke er automatisk fredet, vil likevel ligge søkbart i Askeladden gjennom prosjektlokalisering slik at de kan søkes og seinere oppdateres til automatisk fredet når 100års alderen er oppnådd. Det bør lages rutinebeskrivelser for dette, slik at dette gjennomføres også i etterkant av prosjektet.

En annen mulighet kan være å opprette en egen vernestatus 'Framtidig Fredning' eller starte en verneprosess for den enkelte bygning.

Også de bygninger som ikke defineres som samisk vil bli liggende i basen i Askeladden, slik at det er synlig for framtiden at disse bygningen har vært vurdert.

5.1.10 Evaluering av feltarbeidet

Etter første og andre feltsesong må det lages en evalueringsrapport, som rapporterer framdrift og resultater til Riksantikvaren og Miljøverndepartementet. Det skal også avholdes et møte hvor man evaluerer rapporten, sammen med nye innspill og evt. justering av metodikk.

Etter andre feltsesong vil man også være bedre rustet til å ta stilling til spørsmålet om alle bygninger skal registreres og bevares. Først må det nemlig finnes en oversikt over hva som finnes. På basis av dette vil det kunne vurderes konkret hvilke verdisetning bygningene har og om man skal velge ut representative bygninger for tidsperioden, områder og type bygg eller om man fortsetter med registrering av alle samiske bygninger.

5.1.11 Avslutning av prosjektet/Rapport

Det vil være aktuelt å avslutte prosjektperioden med et etterarbeid der resultatene skal sammenfattes og formidles. Det kan være aktuelt å utgi en publikasjon.

5.1.12 Tinglysing av de automatisk fredete kulturminner

Riksantikvaren vil gjøre dette hvert år i etterkant av at bygningene er lagt inn som automatisk fredet i Askeladden.

Det vil bli produsert samlelister som da oversendes Tinglysing/Kartverket for tinglysing.

Av de 60 bygninger som registrert i Askeladden som automatisk fredete bygninger etter §4.2 så er de fleste heller ikke tinglyst. Eiere av disse bør bli særskilt orientert om dette før tinglysingen gjøres.

5.2 Tidsplan

Utfordringene med prosjektet vil være at arbeidet rundt en bygning vil måtte gjøres til forskjellige tidspunkter dette vil gi store reisekostnader.

Generelt tidsplan

	Beskrivelse av milepæl eller leveranse	Dato
	Oppstart av prosjektet	01.09.2011
	Innhenting av kartdata/info/diverse registre og lage en oversikt over hva som finnes hvor. (se punkt 5.1.1)	01.10.2011 –01.01.2012
	Kilder / intervjuer av informanter 1. sesong (se punkt 5.1.1)	01.11.2011 - 01.05.2012
	Import av SEFRAK data fra de 48 Friis kommunene til Askeladden – NIKU (se punkt 5.1.1)	Mars 2012
	Varsling til grunneier om befarung - melding om registrering i Askeladden – for 1. feltlesong (se punkt 5.1.3)	Mars 2012
	Informasjonsmøter før 1.feltlesong – veldig lokalt (se punkt 5.1.3)	April 2012
	Befarunger 1.sesong (se punkt 5.1.4)	01.05.2012 – 15.10.2012
	Befarunger av innleid fagfolk (se punkt 5.1.4)	01.07.2012 – 15.10.2012
	Mellomevaluering – befarung med RA/MD (se punkt 5.1.5)	juni 2012
	Samling av data / arkiv (se punkt 5.1.6)	01.05.2012 -31.10.2012
	Gjennomgang av identifiseringskriterier (se punkt 5.1.7)	01.09.2012 -31.12.2012
	Samisk språk i Askeladden (se punkt 5.1.8)	01.09.2012 -31.12.2012
	Automatisk fredete bygninger – Brev til eier (se punkt 5.1.9)	01.11.2012 -31.12.2012
	Evaluering av feltlesongen – rapportering til RA (se punkt 5.1.10)	November 2012
	Tinglysing (se punkt 5.1.12)	Januar 2013
	Kilder / intervjuer av informanter 2.sesong (se punkt 5.1.1)	01.11.2012 - 01.05.2013
	Varsling til grunneier om befarung - melding om registrering i Askeladden – for 2. feltlesong (se punkt 5.1.3)	Mars 2013
	Informasjonsmøter før 2.feltlesong – veldig lokalt (se punkt 5.1.3)	April 2013
	Befarunger 2.sesong (se punkt 5.1.4)	01.05.2013 – 15.10.2013
	Befarunger av innleid fagfolk (se punkt 5.1.4)	01.07.2013 – 15.10.2013
	Samling av data / arkiv (se punkt 5.1.6)	01.05.2013 -31.10.2013
	Gjennomgang av identifiseringskriterier (se punkt 5.1.7)	01.09.2013 -31.12.2013
	Samisk språk i Askeladden (se punkt 5.1.8)	01.11.2013 -31.12.2013
	Automatisk fredete bygninger – Brev til eier (se punkt 5.1.9)	01.09.2013 -31.12.2013
	Evaluering av feltlesongen – rapportering til RA (se punkt 5.1.10)	November 2013
	Tinglysing (se punkt 5.1.12)	Januar 2014
	Kilder / intervjuer av informanter 3.sesong (se punkt 5.1.1)	01.11.2013 - 01.04.2014
	Varsling til grunneier om befarung - melding om registrering i Askeladden – for 3. feltlesong (se punkt 5.1.3)	Mars 2014
	Informasjonsmøter før 3.feltlesong – veldig lokalt (se punkt 5.1.3)	April 2014
	Feltarbeid 3.sesong (se punkt 5.1.4)	01.05.2014 – 15.10.2014
	Befarunger av innleid fagfolk (se punkt 5.1.4)	01.07.2014 – 15.10.2014
	Samling av data / arkiv (se punkt 5.1.6)	01.05.2014 -31.10.2014
	Gjennomgang av identifiseringskriterier (se punkt 5.1.7)	01.09.2014 -31.12.2014
	Samisk språk i Askeladden (se punkt 5.1.8)	01.11.2014 -31.12.2014
	Automatisk fredete bygninger – Brev til eier (se punkt 5.1.9)	01.09.2014 -31.12.2014
	Evaluering av feltlesongen – rapportering til RA (se punkt 5.1.8)	November 2014
	Tinglysing (se punkt 5.1.9)	Januar 2015
	Avslutning prosjektet - publisering	Vinter 2015

Forslag til geografisk fordeling for feltsesongene.

2012

Starte med Finnmark og Skånland kommune i Troms og deler av Sørsamisk område med vekt på Hattfjelldal og Grane. Disse områder vil fort gi resultater, der vi allerede nå har mye informasjon om samisk bebyggelse i disse områdene.

2013

Sørsamisk område og Troms.

2014

Sørsamisk område og Norland.

Detaljert plan for hver enkelt bygg,

- Sjekke evt. tidligere registreringer
- Sjekke muntlig info om bygg, finne andre kilder – kontroll opp mot flyfoto
- Opprette som objekt i Askeladden sin prosjektbase 'registrering samiske bygninger'.
- Sende ut melding til eier om infomøte, befaring, tilstandsvurdering og mulig fredning.
- Avtale telefonisk tidspunkt for befaring.
- Forberede befaringen.
- Befaring – legge data inn i databasene i etterkant av befaringen.
- Gjennomgang av identifiseringskriterier
- Samisk språk – oversettelse
- Automatisk fredning orientering til eier
- Legge inn som automatisk fredet i Askeladden
- Tinglysing

6 USIKKERHET

6.1 Viktige utfordringer

- Hvordan finne alle samiske bygg? – dette er ikke mulig, vi bør regne med en dekning på 90 %, altså et svinn på ca 260 bygninger.
- Hvordan befare alle samiske bygninger? – Her vil 80-90% være godt nok. Dette gjelder mest bygninger som ligger langt bort fra allfarvei, som vil gi en uforholdsmessig bruk av tid og kostnad /dyrt å befare disse bygninger, hvis ikke vi kan få det gjort av en som befinner seg i området. Samtidig er disse bygningene heller ikke lenger i bruk.
- Hva med de SEFRAK bygninger som ligger utenfor et samisk område i henhold til Friis' kartet fra 1861? Hvis ingen har kunnskap om at bygget er samisk så vil disse bygninger falle utenfor prosjektet. Hvor mange bygg det vil kunne dreie seg om er vanskelig å anslå, siden ingen har kunnskap om disse. Anslagsvis ca 10%.
- Hva med de SEFRAK bygninger som ligger innenfor et samisk område i henhold til Friis' kartet fra 1861 men som ikke er datert? Disse bør settes i lister, sånn som bygninger datert til andre kvartal 1900, slik at de kan vurderes før befaringsplanlegges.
- Samisk språklig Askeladden er en utfordring. Det er usikkert hvordan det Samiske språket kan legges inn i Askeladden. Er det plass til å legge inn tospråklig tekst? Hva med terminologi på de forskjellige bygningstyper? I dette må vi vel sørge for at kulturminnet kan gjenfinnes også under en norsk art, altså to parallelle betegnelser. Dette vil måtte prøves ut og her vil det også måtte brukes ansatte i Sametinget eller leies inn oversetter. Riksantikvaren har sagt at Sametinget skal ha ansvar for innlegging av samiske arter i basen. Man bør også videreutvikle mulighetene for å legge inn flere samiske språk.
- Arkivering av data, intervjuer og bilder som ikke får plass inn i Askeladden. Sametinget har liten erfaring med dette. Det er viktig med Sametingets eget arkiv når vi nå skal få materiale for automatisk freda hus. Dette må planlegges ordentlig og er ikke på plass ennå. Skal det lages en egen (foto)database og WEBSAK som bygningsbase?
- Hva med bygninger hvor eier mener at det ikke er samisk? I grunnlaget for vurdering av samiske bygninger så står det: 'at hva eier og lokalsamfunnet sier må tillegges vekt i vurdering. Men der eier er sterkt uenig om samisk tilknytning bør Sametinget være forsiktig med å erklære det for å være et samisk byggverk, sjøl om det ikke må være for tilbakeholden der viktige samiske byggverk er truet.
- Eiendomskonflikter der den som eier bygget ikke er samme person som den som eier grunnen. Et fredet objekt står på "annenmannsgrunn". – Disse tilfellene vil måtte vurderes hver for seg og vil kreve mye etterarbeid.
- Hva med bygninger som ikke har oppnådd en alder som tilsier at de er automatisk fredet, men først vil bli det om noen år. Alle bygninger legges inn i Askeladden, innenfor en prosjektbase 'registrering av samiske bygninger' (se punkt 5.1.6), slik at man kan finne samiske bygninger på en og samme plass. En annen mulighet kan være å opprette en egen vernestatus 'Framtidig Fredning'
- Hva med objekter hvor definisjon 'bygning' ikke alltid er like tydelig, som flyttbare konstruksjoner, stativer og lignende. Hva er definisjon på en bygning? Er det noe som gir beskyttelse for ting og mennesker?
- Utfordringene med prosjektet vil være at arbeidet rundt en bygning kanskje vil måtte gjøres av flere, dette vil gi store kostnader for å leie inn folk og reisekostnader til disse.

- Hva med de byggene som er falt sammen eller revet? Bygninger som i SEFRAK står registrert som revet/brent antas å være tapt, og ingen registrering gjøres ved disse. Bygninger som ved befarings registrering registreres som falt sammen kan registreres som et arkeologisk kulturminne, men ikke som bygning. Vurderingen gjøres for hvert enkelt objekt.
- Gjenreisningsbebyggelse vil også kunne defineres som samisk bebyggelse i de områder med historisk og kulturell tilknytning til det samiske. – Prosjektet bør også kunne befare gjenreisningsbebyggelse, der befolkningen selv har foreslått disse, eller når de ligger i et samisk område. Selve prosessen rundt verne vurderingen av disse bør tas som en egen sak utenfor prosjektet.

6.2 Risiko som kan forsinke eller forhindre gjennomføring.

- Manglende finansiering for deler av prosjektperioden.
- Finne kvalifiserte folk. Derfor ble prosjektet allerede et halvt år forsinket.
- Tilstandsvurderinger kan ikke gjennomføres pga mangel på fagfolk
- Budsjettet kan være for lite. I utgangspunktet var prosjektet ikke planlagt med at det skulle gjennomføres kostnadsoverslag for tilstandsutbedringer. Det er lite tall på hva slike befarings vil koste og om prosjekts ansatte eller innleid folk vil ha kunnskap til dette. Hvis man unnlater enten den historiske beskrivelsen eller et kostnadsoverslag vil enten forholdet til den samiske vurderingen være mangelfull eller så vil tall mangle.
- Smidighet i bruk av den nye Askeladden – dette kan påvirkes i testfasen av det nye programmet. Det vil også være viktig at man ved utfylling av skjemaene bruker riktig stavemåte. Dette vil unngå hull i spørringer.
- Ikke midler til tinglysning - gjelder de automatisk fredete bygninger – Bygningene er automatisk fredet uansett, selv om registrering og tinglysning av fredningsstatusen vil være med på å gjøre fredningsstatusen offisielt og bedre kjent.
- Arkivering av de innsamlede data fungerer ikke.
- Eiere er ikke tilstede ved befarings.
- Befarings rutiner svikter.
- Lite utprøvd registrering på samisk. Oversettelser norsk / samisk kan gi forsinkelser.

6.3 Ulike tiltak for å redusere risiko

Nr	Risiko/hendelse	S	K	Konsekvenser	Gardering/Tiltak
1	Manglende finansiering	2	5	Prosjektet må avsluttes	Lobbying
2	Finne kvalifiserte folk	3	5	Prosjektet må avsluttes	Eller eventuelt overtas av NIKU
3	Tilstandsvurderinger kan ikke gjennomføres	3	4	resultatmål av prosjektet vil ikke oppnås	Tilstandsvurdering lages når eiere søker om tilskudd. Eller bare tilstandsvurdering av de bygninger som allerede er automatisk fredet
4	Budsjettet kan være for lite	4	4	Resultatmål av prosjektet vil ikke oppnås	Nødvendig med utvidelse av de økonomiske rammer
5	Smidighet i bruk av den nye Askeladden	2	2	Deler av prosjektet kan bli forsinket	Utvikle godt samarbeid med RA om Askeladden
6	Ikke midler til tinglysing, gjelder automatisk fredete bygninger	4	2	Fredningsstatusen vil være mindre kjent	Ha en god dialog med eier fra starten av
7	Arkivering av de innsamlede data fungerer ikke.	2	3	Det kan gi store forsinkelser og vanskelig gjøre oversikten på prosjektet	Etablere godt samarbeid med Riksarkivet
8	Eiere er ikke tilstede ved befaringen.	4	3	Det kan medføre at det må befares på nytt, for å ta det historiske og tilstandsvurdering	Avtale telefonisk befaringsstidspunkt som passer for eier eller få en stedsfortreder.
9	Befarings rutiner svikter	3	4	Det kan medføre at det må befares på nytt	Befarings sjekkliste må avkrysses
10	Lite utprøvd registrering på samisk	2	2	Deler av prosjektet kan bli forsinket	

Sannsynlighet kode S:

Aktuell bedømmelse av sannsynligheten for at hendelsen inntreffer dersom planlagte tiltak ikke gjennomføres

5	Svært stor sannsynlighet (80 % - 100%)
4	Stor sannsynlighet (60 – 80%)
3	Middels høy sannsynlighet (40 - 60%)
2	Lav sannsynlighet (20 – 40%)
1	Usannsynlig (mindre enn 10% - 20%)
0	Risikoen er bortfalt eller eliminert

Konsekvenser kode K:

Bedømmelse av konsekvensene om hendelsen inntreffer:

5	Svært alvorlig: Hele (del)prosjektet er i fare
4	Alvorlig: Hele (del)prosjektets planer må gjøres om
3	Moderat: Hele (del)prosjektets planer påvirkes, men totalrammen for prosjektet kan holdes
2	Lav: Planer for (del)prosjektet påvirkes, men totalrammen holdes
1	Ubetydelig: Begrenset virkning, kan innhentes

7 BUDSJETT

Tema	2011			2012	2013	2014
Årslønn (inkl. alle avgifter)	400 000			800 000	800 000	800 000
Årslønn (inkl. alle avgifter)	400 000			800 000	800 000	800 000
Administrasjons kostnader	Inn i årslønn					
Reisebudsjett	100 000			300 000	360 000	360 000
Dendrokron. prøver				60 000	40 000	40 000
Innleid lokale / fagfolk				400 000	400 000	400 000
Utstyr	60 000					
<i>Datamaskiner / telefon / skriver</i>	<i>6.000</i>	<i>2</i>	<i>12.000</i>			
<i>Innkjøp av GPS'er</i>	<i>2.700</i>	<i>2</i>	<i>5.400</i>			
<i>Innkjøp av diktafon</i>	<i>2.700</i>	<i>2</i>	<i>5.400</i>			
<i>Innkjøp av digital kamera</i>	<i>5.500</i>	<i>2</i>	<i>11.000</i>			
<i>Innkjøp av programvare</i>	<i>5.000</i>	<i>1</i>	<i>5.000</i>			
<i>Batterier og batteriladere</i>	<i>500</i>	<i>2</i>	<i>1.000</i>			
<i>Målebånd /kompass og diverse</i>	<i>2.000</i>	<i>2</i>	<i>4.000</i>			
<i>Klær og sko</i>	<i>8.500</i>	<i>2</i>	<i>17.000</i>			
Sum	960 000			2 360 000	2 400 000	2 400 000

+ ca 1 million i tinglysing etter hvert av de 3 sesonger.

Innleid ekspertise/ekstra hjelp

	sats	måneder	sum
<i>Innleie av lokalefolk eller fagfolk i en kortere eller lengre periode fra juli til midten av oktober. Det regnes med at det trenges ca 9 måneder i tillegg til de 11 måneder for prosjektansatte for å befare de ca 600 bygninger per sesong</i>	<i>45.000</i>	<i>9</i>	<i>405.000</i>